

KÖK – EK / ÇEKİM EKİ – YAPIM EKİ

KÖK: Kelimenin anlamı ve yapısı bakımından parçalanmayan en küçük şekline kök denir.

Dörde ayrılır:

- 1. İsim Kökü:** Mastar eki “-mek, -mak” ile okunmaz. Örnek: kağıt, kalem, masa, duvar...
- 2. Fiil Kökü:** Mastar eki “-mek, -mak” ile okunur. Örnek: gel-, git-, tut-, bak- ...
- 3. İkil (ortak-sesteş) Kök:** at(hayvan) ve at- (fırlatmak), gül(çiçek) ve gül-, yaz(mevsim) ve yaz- ...
- 4. Yansıma Kökü:** Doğadaki seslerin kökü. İsim kabul edilir. Örnek: pat, çat, miyav, hav...

EK: Kendi başına anlamı olmayan; sözcük içinde görevi olan ses parçalarıdır. İkiye ayrılır:

- 1. Çekim Eki:** Sözcükte anlam ve tür değişikliği olmaz. Çoğul eki, hal ekleri, tamlama ekleri, iyelik eki, kişi ekleri, kip (zaman) ekleri çekim ekleridir. Örnek: kalem-ler, kalem-im, kitap-ta, gel-miş...
- 2. Yapım Eki:** Sözcükte anlam değişir. Bazen tür de değişir. Tür değişiyorsa kesinlikle yapım ekidir. Türkçede bir sözcük yapım eki alırsa türemiş olur. Ayrıca yapım eki alan bir sözcük gövde olur. Örnek: simit-çi, kalem-lik, Bursa-lı, göz-lük, bil-gi...

Bilgi: Türkçede çekim ekinden sonra yapım eki gelmez. (KÖK+YE+ÇE)

SÖZCÜKTE YAPI

- 1. Basit Yapılı Sözcük:** Kök halinde bulunan ya da sadece çekim eki alan sözcüklerdir. Yapım eki almaz. Örnek: koltuk, halı, ev-ler, kitap-ım, defter-de...
- 2. Türemiş Yapılı Sözcük:** Yapım eki alan sözcüklerdir. Türemiş sözcüklere gövde de denir. İsim kökünden ya da fiil kökünden türer. Örnek: kitap-lık, boya-cı, sil-gi...
- 3. Birleşik Yapılı Sözcük:** İki sözcüğün birleşip yeni anlam kazanmasıyla oluşur. Hanımeli, çekyat...

1. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerden hangisinin kökü isimdir?

- A) Pazar gününün kapalı havası canımı sıktı.
- B) Mart, kapıdan baktırır; kazma kürek yaktırır.
- C) İndirimli satışlar dün başladı.
- D) Denizin tuzlu suyu ağzına doldu.

2. Aşağıda verilen kelimelerin hangisi kök bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Sarardım
- B) Çalışmalıyım
- C) Hastalanmış
- D) Dertleşiyoruz

3. Aşağıdakilerden hangisi kök durumunda olan bir sözcüktür?

- A) Yazlık
- B) Simitçi
- C) Balık
- D) Bilgi

4. Aşağıdaki kelimelerden hangisinin kökü isimdir?

- A) kitaplık
- B) çalışkan
- C) gezgin
- D) durak

5. “Bazı kökler, hem isim kökü hem de fiil kökü (ortak kök) olarak kullanılabilir.” Aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisinde bu kurala uygun bir kullanım vardır?

- A) Bahçedeki at çok güzel.
- B) Boyacılar bugün işi bitiremeyecekler.
- C) Bütün bu olup bitenleri senin aklın alıyor mu?
- D) Okulda büyük bir gezi düzenlendi.

6. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi farklı bir yapım eki almıştır?

- A) Satıcıya ilgi göstermedi.
- B) O görücü usulüyle evlenmiş.
- C) Dikkat et, kırıcı oluyorsun.
- D) Yolcu henüz gelmedi.

7. Aşağıdaki kelimelerin hangisi birden çok yapım eki almıştır?

- A) imzalandı
- B) zorluk
- C) aralık
- D) gözlükçü

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş sözcük yoktur?

- A) Küçük kız taşlık yoldan geçerek ormanlık alana vardı.
B) Adamlardan biri yolun ortasında durdu.
C) Karşıdaki simitçiden simit aldım.
D) Sana hediyelik kalemler verecektim.

9. Aşağıdaki sözcüklerin hangisi hem yapım hem çekim eki almıştır?

- A) Kitaplıklar B) Bilgisayar
C) Kalemlik D) Ağaçtan

10. Altı çizili sözcüklerin hangisi hem yapım hem çekim eki almıştır?

- A) Kalemlerimden birini sen al.
B) Tahtayı nöbetçi sildi.
C) Öğrenciler ödevlerini getirdiler.
D) Sınıfımızda kitaplık bulunuyor.

11. Aşağıdaki kelimelerden hangisi sadece çekim eki almıştır?

- A) suçular B) gözlemledi
C) bilgin D) kitapta

12. Aşağıdakilerden hangisi çekim eki almamıştır?

- A) çocukluk B) yollar
C) evim D) ağaçta

13. Aşağıdaki eklerden hangisi, "odun" sözcüğünün anlamını değiştirir?

- A) -lar B) -cu C) -dan D) -a

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş sözcük kullanılmamıştır?

- A) Bazı çiçekler tıpta da kullanılır.
B) Derslerini her gün keyifle çalışır.
C) Bu yapıt sizin de ilginizi çeker.
D) Bahçemizde bir eğlence düzenledik.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim kökünden türemiş bir sözcük vardır?

- A) Onun yapısında içinden geldiği gibi davranmak var.
B) Ders notları geçici hevesler yüzünden düştü.
C) Eski güzel günleri mutlulukla düşünüyordu.
D) Geçit vermez dağların arasında kalakalmıştık.

- 1.A 2.B 3.C 4.A 5.A 6.D 7.D 8.B 9.A 10.C
11.D 12.A 13.B 14.A 15.C 16.D 17.D 18.A
19.B 20.D 21.C 22.C 23.C 24.D

16. "seçim, saygı, bakıcı, bankacı" bu sözcüklerden hangisi diğerlerinden farklı bir kökten türemiştir?

- A) seçim B) saygı
C) bakıcı D) bankacı

17. Aşağıdaki sözcüklerin hangisi farklı bir kökten türemiştir?

- A) kesici B) bilgili
C) duygu D) sulanmış

18. Yapım eki almış sözcüklere türemiş sözcük veya gövde denir. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi gövdedir?

- A) selamlaştı B) koşuyor
C) sustum D) gitmişiniz

19. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi filden türemiş bir isimdir?

- A) sözlü B) durak C) sanatçı D) dertsiz

20) Aşağıdaki kelimelerden hangisi eylemden eylem yapan ek olarak türemiştir?

- A) kitaplık B) bilgin C) dertleş D) tanış

21. -lık, -lik eki aşağıdakilerin hangisinde gövde durumundaki bir sözcüğe gelmiştir?

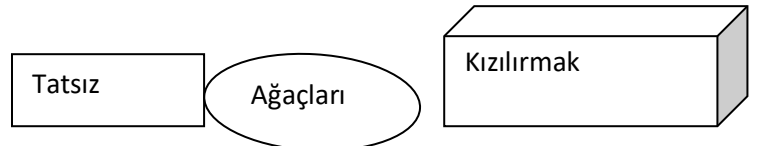
- A) yazlık B) insanlık C) avcılık D) tuzluk

22. "-den, de, -ci -i" eklerinden hangisini "simit" kelimesine getirirsek kelimenin anlamını değiştirir?

- A) -den B) -de C) -ci D) -i

23. Altı çizili kelimelerden hangisi farklı bir ek almıştır?

- A) Bugünkü derste sunum yapmam gerekiyor.
B) Bu soruna çözüm henüz bulunamadı.
C) Bugün başım çok ağrıyor.
D) Genel seçim erken yapılacak.

24. Yukarıdaki kelimelerin yapısı bakımından sıralanışı hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

- A) basit- türemiş- birleşik kelime
B) türemiş- birleşik- basit kelime
C) birleşik- basit- türemiş kelime
D) türemiş- basit- birleşik kelime